

ÇAĞDAŞ TÜRK RESMİNDE HOROZ DÖVÜŞÜ TASVİRLERİ

Huriye DALKIRAN* - Zuhâl ARDA**

Öz

Geçmişten günümüze Türk halk kültüründe ilgi gören horoz dövüşünün Cumhuriyet sonrası Anadolu Türk resim sanatında da özellikle 1950'li yıllarda ressamların geleneksel kaynaklara yönelmesi ile benzer bir tutumla ele alınarak günümüze kadar gelen temalar arasında olduğu anlaşılmaktadır. Horoz dövüşünün temeli Türklerin İslam öncesi inançları olan Şamanizm içerisinde evrilerek ortaya çıkan Orta Asya Hun Sanatındaki hayvan üslubuna dayanmaktadır. Ancak Türkler Müslüman olduktan sonra birçok inanç kaynaklı imge gibi horoz dövüşü de gelenekselleşerek halk kültürel mirası içerisinde yerini almıştır.

Bu açıdan horoz dövüşünün Çağdaş Türk resmindeki örneklerinin tespit edilerek bir kaynaktan toplanması ilgili literatür açısından önemli görülmüştür. Bu bağlamda konu sınırlılığı da göz önüne alınarak Türk Resminin 1950 sonrası dönemi sanatçılarından, Cevat Dereli, Metin Eloğlu, Remzi Taşkiran, Onay Akbaş, Orhan Umut ve Murat Havan'ın horoz dövüşü tasvirleri görülen eser örnekleri incelenerek değerlendirilmiştir. Söz konusu sanatçıların eserlerinde görülen horoz dövüşü tasvirlerinin bazen kültürel anlamları ile bazen de plastik bir ifade aracı olarak ele alındığı görülmüştür. Genel tarama modelinin esas alındığı araştırmada nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Türk Sanatı, Türk Resmi, Resim Sanatı, Horoz Dövüşü

COCK-FIGHTING DEPICTIONS IN CONTEMPORARY TURKISH PAINTING

* Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anasanat Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, Konya/Türkiye.
hurie.kosar@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9199-6648

** Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Öğretim Üyesi, Konya/Türkiye.
arda.zuhal@gmail.com
ORCID: 0000-0002-8574-6404
Makalenin Gönderilme Tarihi: 08.02.2019
Makalenin Kabul Tarihi: 11.03.2019
Makalenin Yayınlanma Tarihi: 25.03.2019
Makalenin Türü: Araştırma

Abstract

It is understood that the cock-fighting, which seems to have attracted attention in the Turkish folk culture from the past to the present day, is among the themes that have come up to the present day in a similar manner with the approach of the painters in traditional Turkish painting in the period of the Turkish Republic, especially in the 1950s. The basis of the cock-fight is based on the animal style of the Central Asian Hun Art, which evolved in Shamanism, the pre-Islamic beliefs of the Turks. However, after the Turks became Muslims, cock-fighting, like many images of faith, became traditional and became a part of folk cultural heritage.

In this respect, it was seen important that the samples of cock-fighting in Contemporary Turkish Painting were identified and collected in a source in terms of literature. In this context, taking into account the limitations of the subject, the samples of the works of Cevat Dereli, Metin Eloğlu, Remzi Taşkıran, Onay Akbaş, Orhan Umut and Murat Havan from the period between 1950 and 2018 of the Turkish painting, were examined and interpreted. It was seen that the depictions of cock-fighting seen in the works of these artists were sometimes considered as a cultural meaning and sometimes as a plastic expression. Qualitative research methods and techniques were used in the research which is based on general screening model.

Keywords

Turkish Art, Turkish Painting, Painting Art, Cock-fighting

GİRİŞ

Günümüz Anadolu coğrafyasında, evcil kümes hayvanlarından olan tavuğun erkeğine 'horoz' denilmektedir. Ancak eski Türkçede horoz ve tavuğun her ikisine birden verilen isim 'tahaqu' (takaqu)'dir (Çoruhlu, 2011: 171). Tarihsel Türkçe'de, günümüz Anadolu'sunda tavuğun erkeğini ifade eden horoz kelimesi yerine 'erkek takugu, aygır tavuk' gibi sözcükler kullanılmıştır (Akalin, 1993: 124).

Divanü Lûgat-it-Türk'te 'takıgu' olarak geçen 'tavuk' ve 'horoz', 'dişi ve erkek takıgu' tanımlamalarıyla ayrılmıştır (Aktaran: Büyükkaragöz, 2016: 16; Atalay, 1992: 447).

"Orta Asya Türklerinde horoz'a hala erkek takaqu, aygır tavuk, erkek tauk, kuştung erkeği (kuşun erkeği) denilmektedir. Kıpçak Türklerinde ise horoz kelimesi horaz, horas olarak kullanılmaktadır. Batı Türkleri tarafından benimsenen 'horoz' sözcüğü, daha çok Oğuzlar ve Türkmen kesimleri arasında yaygınlaşmıştır. Anadolu Türkleri kültür çevresinde 'ertavuk' yerine 'horoz', piliçlikten yeni çıkan horozla 'ferik', bir yaşındaki horozla 'bidanaz', horozun ötüşüne de 'banlamak' deyimini kullanılmaktadır" (Aktaran: Büyükkaragöz, 2016: 16; Bozyiğit, 1996: 116, 117).

Horoz, birçok kültürde güneşin ve gururun sembolü olarak algılanmış, onun ötüşüyle güneşin doğuşu arasında ilişki kurulmuştur. İran mitolojisinde mitra inancına bağlı olarak yeniden dirilişin ve ışığın habercisi olan horoz, Zerdüştlik'te ateşi ve güneşi temsil etmektedir. Hristiyanlar onu, İsa-Mesih'in sembolü olarak kabul etmektedir. Yahudilik'te ise günahlardan kurtulmanın aracı olarak kefaret ayinlerinde kullanılmaktadır. Yunan mitolojisinde gün doğumunu duyurduğu için kutsallaştırılmış ve Mars'ın oğlu olarak kabul edilmiştir. Meksika da ise güneşe kurban edilmektedir. Macaristan ve Almanya'da figür olarak kilise kulelerinde horoz vardır; inanışa göre Hristiyan vatandaşlara, Peter gibi inkarcı olmamalarını hatırlatmaktadır. Macarlarda ve Güney Slavlarında gelin hanımların çeyizleri arasına, döl bereketi sağladığına inanıldığından gerçek ya da simgesel anlamda horoz konulmaktadır. İskoçlar horoz kursağından alınan taşın yutulması halinde, insana güç ve yiğitlik getireceğine inanmaktadırlar. Gal'ler de ak horoz iyi talihi simgelemektedir Türklerde ise horozla ilgili inançlarda şamanizm'in etkisi görülmektedir Türk kültüründe horozun bilinen ilk özelliği sabahın olduğunu duyurmasıdır. Değişen gece uzunluklarına rağmen ötüşünü saptırmadan ayarlayabilmesi onun en takdire şayan özelliklerindedir. Bu hususta Denizli horozu, güzel, ahenkli ve uzun ötüşüyle Anadolu'da nam salmış en gözde horozdur (Dalkıran, 2017: 338).

Türk kültüründe horoz, cesaret, savaşçılık, dürüstlük, nezaket, şeytanı def etme gibi vasıfların simgesi olarak kabul edilmektedir (Çoruhlu, 2011: 172; Dalkıran, 2010: 26; Dalkıran, 2018: 11). Bu nedenle horoz dövüşlerinin,

muhtemelen söz konusu inanmalar ve erken devirlerdeki insanların onun gibi hızlı, çevik, cesur ve dayanıklı olma isteklerinden kaynaklı düşünceleri ile şamanlıktaki hayvan ruh ikizi/koruyucu ruh inancından kaynaklanarak kültüre yerleştiği ve günümüze kadar da geldiği söylenilebilir (Dalkıran, 2018: 11).

Proto-Türk ya da Hun devrine ait *Pazırık* kurganlarından çıkarılan eserler arasında deriden kesilmiş veya lahitler üzerine oyulmuş ya da elbiseler üzerinde yer almış şekilde horoz/tavuk figürlerine rastlanmıştır (Görsel-1). Söz konusu figürler muhtemelen kötü ruhlara karşı koruyucu simgeler olarak kullanılmıştır. Horozun dövüşü yapısı, savaşçılığı ve cesareti, şamanist Türk toplumunda, onun gibi olabilme arzusu yanında ölümden sonraki hayata olan inançlarından kaynaklı; diğer alemdeki yaşamlarında horozu koruyucu olarak kabul etme düşüncesi doğurmuş olmalıdır (Dalkıran, 2018: 12). Zira, Yaşar Kalafat'ın; *“Geçmişte horoz, dövüş sembolü olmakla birlikte, ölümden sonraki yaşamında sembolü sayılmakta idi”* (Kalafat, 2016: 103) sözü bu yaklaşımı destekler niteliktedir.

Görsel-1: Pazırıkta Bulunan Keçe Süsleri (Ögel, 1984; 67).

Bunun dışında tavuk/horoz, On iki hayvanlı Türk Takvimi'nde yılı simgeleyen hayvanlardan birisidir. Kaşgarlı Mahmud On iki hayvanlı Türk takvimindeki hayvanların kendi öz niteliklerinden kaynaklanan bazı özelliklerinin doğacak çocukların karakterini etkilediğini belirtmektedir. Orta Asya Türk kültür ve sanatındaki horoz/tavuk'la ilgili söz konusu sembolik yorumları Türkler Anadolu'ya geldikten sonra da, kültür ve sanat hayatından günlük yaşama kadar birçok alanda görmek mümkündür. Zira, Selçuklu ve Osmanlı dönemi maden, hat, minyatür, fresk, taş, ahşap ve halı sanatlarında görülen horoz/tavuk sembolizmine ait çeşitli örnekler bunun en güzel örnekleridir (Görsel-2, 3).

Görsel-2: Türk Selçuklu Sanatında Horoz Başlı Sürahi, 12-13. yy. ("Sanal", 2018).

Görsel-3: XV. yy. Anadolu "Horozlu" yün halı, Konya Mevlana Müzesi, (Dalkıran, 2017:340).

Ayrıca, İslamiyet sonrası dönemde, özellikle Bektaşî ve Alevî zümrelerinde, horozla ilgili inanışların çok yaygın olması, eski Türk Kültür ve geleneklerinin devamlılığını göstermesi açısından oldukça önemlidir (Çatalbaşı, 2011; 53). Günümüzde Anadolu'nun bazı yörelerinde yapılan düğünlerde gerdekten önce damat ve geline tavuk yedirme geleneği mevcuttur. Bu durum eski Türklerde tavuğun döl ve bereket timsali olarak kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır (Aktaran: Doğan, 2013; 454; Akalın, 1993; 123).

Eski Türklerin inanç ve yaşamlarında özel bir yere sahip olduğu anlaşılan ve *dövüş sembolü* olarak ün yapan horozun hem halk kültüründe hem de sanat alanında şanına yakışır bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Örneğin: *Aseel* horozu (Hint horozu), kas yapısı iyi gelişmiş, doğuştan müsabaka yeteneğine sahip, geç gelişen, dünyada ve Türkiye'de yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan kümes hayvanlarından. Oyun ya da dövüş horozu olarak tanınmaktadır. Hindistan'da da 2000 yıldan daha uzun bir süredir yetiştiriciliğinin yapıldığı bilinmektedir. Anadolu'da ise Osmanlı döneminden itibaren günümüze kadar uzun yıllar horoz müsabakalarında kullanılmak amacıyla yetiştirilmiştir (Dalkıran, 2018: 12; Atasoy-Yüceer Özkul, 2016: 1).

Geçmişten günümüze Türk halk kültüründe oldukça ilgi gördüğü anlaşılan horoz dövüşünün Cumhuriyet sonrası Türk resim sanatında da özellikle 1950'li yıllarda ressamların geleneksel kaynaklara yönelmesi ile benzer bir tutum ve ilgiyle ele alınan temalar arasında olduğu görülmektedir. Ancak makale konu sınırlılığı göz önüne alındığından söz konusu evren içerisinden eserlerinde dövüşen horoz figürlerine yer veren sanatçılardan Cevat Dereli, Metin Eloğlu, Remzi Taşkıran, Onay Akbaş, Orhan Umut ve Murat Havan'ın eser örneklerinin incelenmesi uygun görülmüştür.

Bu bağlamda Cevat Dereli'nin "*Horoz Dövüşü*" isimli yapıtı ele alındığında (Görsel-4); kompozisyonda görülen hilal biçimindeki ay'dan ve kullanılan karanlık koyu tonlardan gece vakti köy meydanını andıran bir alanda, karşılıklı el ele tutuşmuş figürlerle adeta şenlik havası içinde bir ortamın resmedildiği görülmektedir. Kompozisyonun ön planında sanatçının başkaca çalışmalarında da görüldüğü gibi birisi siyah diğeri turuncu renkte iki horoz dövüş halinde tasvir edilmiştir. Dereli'nin kendine özgü, yer yer güçlenip zayıflayan ritmik çizgi karakterinin yüzey üzerinde horozların dövüş eylemini baskın hale getirdiği ve hareketi ön plana çıkarttığı görülmektedir. Gözleme dayalı, basit, dolaysız bir ifade diliyle tasvir edilen horoz figürleri, hayatın içinden, horozun olağan özelliklerinden biri olan dövüşçü/savaşçı rolü ile betimlenmiştir. Horozların hemen yan tarafında görülen iki adet figürün ters istikamete doğru taşınmış oldukları torbalarda yine horoz figürlerinin görülmesi ve havanın karanlık olması muhtemelen horoz dövüştürmüş ve artık gece olması nedeniyle toparlanarak evlerine hareket eden insanlar olduklarını düşündürmektedir. Kompozisyon yüzeyinde kullanılan çizgiler ve renkler sanatçının diğer eserlerinde de olduğu gibi henüz eskiz aşamasındaymış gibi bir karakterde verilmiştir. Bu durum şüphesiz sanatçının özgünlük anlayışının bir yansımasıdır.

Görsel-4: Cevat Dereli, Horoz Dövüşü, 60 x 74 cm, TÜYB., (Büyükkaragöz, 2016: 79).

Horoz dövüşünün, şair ressamlardan olan Metin Eloğlu'nun çalışmalarına ise yarı ekspresyonist, yarı fütürist bir yaklaşımla yansıdığı görülmektedir. Sanatçının "*Horoz Dövüşü*" isimli eseri (Görsel-5) incelendiğinde karşılıklı iki horoz'un tıpkı geleneksel Türk hayvan mücadele sahnelerinde olduğu gibi bir tanesi olağan biçimde rakibinin üzerine doğru hücum ederken diğerinin ise kafası olağan şekilde rakibine bakarken vücudunun bel kısmından ters döndüğü ve ayaklarının yukarı bakar vaziyette tasvir edildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda sanatçının kompozisyon anlayışı için, geleneksel Türk kültüründeki hayvan mücadele sahnelerinin kompozisyon şemasından yararlandığını söylemek mümkündür. Eserde, lekesele fırça vuruşları ile verilmiş yüzey üzerinde ağız kısımlarından birbirine neredeyse temas etmiş olan horozların bir bütün olarak kabul edildiklerinde "s" formunda bir kompozisyon oluşturdıkları ve ritmik çizgisel hareketlerle ifade edilen vücut hatları ile oldukça hareketli bir algı oluşturdıkları görülmektedir. Söz konusu hareket algısı tıpkı konu kapsamında incelenen Cevat Dere-li'nin çalışmasında olduğu gibi, horozun dövüşçü karakterini ortaya çıkartmaktadır. Genelinde soğuk renk tonlarının kullanıldığı çalışmada horozların ibiklerinde kullanılan kırmızı tonlarla etrafa dağılmış halde görülen muhtemelen kan olduğu düşünülen kırmızı lekeler dövüş sahnesinin şiddetini üst seviyelere taşıdığı gibi kompozisyondaki soğuk-sıcak renk dengesini de kurmaktadır.

Görsel-5: Metin Eloğlu, Horoz Dövüşü, 1967, TÜYB., 80 x 90 cm., ("Sanal", 2018).

Eserlerinde horozlara ait dövüş sahneleri görülen ressamlardan biriside Remzi Taşkiran'dır. Sanatçının "*Horoz Dövüşü*" isimli (Görsel-6) dikey kompozisyona sahip çalışmasında ön planda kanatlarını diogonal biçimde açarak kendisinden daha küçük olduğu görülen başka bir horozu üstten bakarak hücum eden bir horoz görülmektedir. Horoz figürlerinin açık krem ve gri renk tonlarının kullanıldığı fon üzerine belirgin fırça vuruşlarıyla sarı ve turuncu renk tonları ile betimlenmesi esere hem bütünlük hem de hareket

kazandırmıştır. Ön plandaki horozun kanat ve kuyruk kısmındaki küçük lekeler halinde kullanılan soğuk renk tonlarından yeşil renk lekeleri ise eserin soğuk-sıcak renk dengesini sağladığı gibi güçlü olan tarafın soğukkanlılığının ifadesi olarak da düşünülebilir.

Görsel-6: Remzi Taşkıran, Horoz Dövüşü, ("Sanal", 2018).

Araştırma kapsamında ele alınan bir diğer sanatçı Onay Akbaş da kompozisyonlarında hayvan dövüşlerine yer veren sanatçılardandır. Sanatçının "*Horoz Dövüşü*" isimli çalışması (Görsel-7) incelendiğinde yeni ekspresyonizm ve serbest figürasyon anlayışı kapsamında bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Soyuta yakın geometrik formların lekesele bir üslupla verildiği kompozisyonda ilk etapta göze çarpan lekesele parçalanmalar zamanla formlara dönüşmekte ve karşılıklı dövüşen iki horoz yüzeyde belirlemektedir. Genel olarak soğuk renk tonlarının kullanıldığı çalışmada horozlar üzerinde kullanılan az miktardaki kırmızı renk tonlarının hem kompozisyonda sıcak-soğuk renk dengesini sağlamış olduğu hem de dövüş sahnesinin şiddet ve hareket yönünü güçlendirdiği görülmektedir.

Görsel-7: Onay Akbaş, Horoz Dövüşü, 1989, TÜYB, 35x50 cm., ("Sanal", 2018).

Onay Akbaş'ın dövüşen horoz figürlerinin arka yapısını, esasen sanatçının "...Bu dünyada kaybetmişlerin, yol kenarına bırakılmışların, edilgenlerin tarihleri de vardır yani başkaldıran ve başkaldırına özendiren kıskırtıcı ruhların, çıldırmış kalabalıkların devinimleridir söz konusu olan..." (Sanal-1, 2009: 1) sözleri açıkça özetlemektedir. Bu bağlamda sanatçının eserlerinde görülen dövüş sahnelerinin, var olma, ayakta kalma, zorluklar karşısında eğilmeme vb. gibi mücadele biçimlerinin plastik bir ifade biçimi olduğu söylenebilir.

Horoz dövüşü, eserlerinde bireysel ve toplumsal plandaki insan gerçekliğinin çeşitli izdüşümlerini ele alarak yorumladığı görülen ressamlardan Orhan Umut'un çalışmaları arasında da görülmektedir (Görsel-8).

Görsel-8: Orhan Umut, Horozlar, TÜYB., 70x50 cm. ("Sanal", 2018).

Umut'un "*Horozlar*" isimli çalışması incelendiğinde kompozisyonun ön tarafında yüzeyin büyük bir kısmını kapladığı görülen ve kanatları açık, tüyleri dikilmiş turuncu-mavi-siyah renk tonlarında bir horozla tam üzerinde havadan uçarak söz konusu horoza vurmak üzere hamle yapmış siyah-beyaz renk tonlarında başka bir horoz görülmektedir. Turuncu, krem ve mavi renk tonları ile üç parçaya bölünmüş fon üzerindeki dövüş sahnesi adeta teatral bir oyunun sunumu izlenimini vermektedir. Kompozisyonun fon kısmında kullanılan mavi renk tonu horozlar üzerinde kullanılan sıcak renk tonları arasında yer yer yansıtılarak yüzey üzerinde soğuk sıcak renk dengesi sağlanmış, ön planda ve horoz figürleri üzerindeki yoğun sıcak renklerle de dövüşün şiddet hissiyatı arttırılmıştır.

Umut'un *Horozlar* isimli eserinde, insan gerçekliğinin çeşitli izdüşümlerinden birisi olan dövüş/mücadele kavramını, yaratılıştan savaşçı ruha sahip olan ve Türk kültür ve sanatında benzer anlamların ifadesi için kullanılan horoz figürleri ile yorumladığı söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen sanatçılardan Murat Havan'ın "Sandık ve Oy Pusulası" isimli eseri (Görsel-9) incelendiğinde ise; kompozisyonun ön kısmında ortada duran oy sandığına atılmış ve yarısı dışarda duran bir oy pusulası zarfı görülmektedir. Sandığın her iki yanında karşılıklı birer ayağı sandığı kavrayan diğer ayakları sandığa yan taraftan dayanmış kanatları açık ve eşit büyüklük ve güçte oldukları izlenimi veren birisi beyaz diğeri kırmızı (kızıl) renk tonlarında iki horoz birbirlerine hücum etmiş halde betimlenmiştir. Kompozisyonun arka planında ise on iki partiye ait oy pusulası örneği yatay düzlemde dizilmiş biçimde resmedilmiştir. Genel olarak mavi renk tonlarının hâkimiyetindeki fonda yer alan parti oy pusulaları üzerindeki çoğunluğu kırmızı ve turuncu renk tonları ile oy sandığı ve horozlar üzerinde kullanılan kırmızı ve turuncu renk tonları sıcak soğuk renk dengesini sağlamıştır. Duruşlarından birbirlerine her hangi bir üstünlükleri olmadığı anlaşılan horoz figürlerinin, henüz sandıklar açılmadığı için mücadelede hangi partinin galip geldiğinin bilinmediğini ve mücadelenin devam ettiğini ifade ettikleri söylenebilir. Bu bağlamda Havan tarafından bir seçim ortamındaki mücadelenin horoz dövüşü ile betimlenmesi Türk kültüründeki hayvan dövüş sahnelerine koşut bir yaklaşımla ele alındığı şeklinde açıklanabilir.

Görsel-9: Murat Havan, Sandık ve Oy Pusulası, 2010, TÜYB, 92x140 cm., ("Sanal", 2018).

Hayvan dövüşlerinin günümüz resim sanatındaki yansımaları ve kültürel temelleri ile ilgili Ahmet Dalkıran şöyle demektedir; "hayvan dövüş sahneleri, aslında Orta Asya Şamanist Türk kültürünün içinden doğmuş olan ve hayvan üslubu olarak da isimlendirilen hayvan mücadele sahnelerinin güncel yorumlarıdır. Esasen Anadolu'da hayvanlar arasında düzenlenen boğa güreşleri olsun, deve güreşleri olsun ya da horoz dövüşleri olsun hepsinin temeli eski Türk inancı Şamanizm'e dayanmaktadır. Bunlar sanatçılar tarafından dile getirilmese de, bilinmese de nesilden nesile aktarıla gelen ve bilinçaltına yerleşen kültürel kodların dışavurumlarıdır." (Dalkıran, 2018: 346)

SONUÇ

Temeli Türk kültürüne dayanan horoz dövüşünün, plastik bir ifade aracı olması yanında kültürel arka planına uygun olarak da çağdaş Türk ressamlarının birçoğunun eserlerine yansıdığı anlaşılmıştır. Araştırma kapsamında eser örnekleri incelenen Cevat Dereli, Metin Eloğlu, Remzi Taşkiran, Onay Akbaş, Orhan Umut ve Murat Havan eserlerinde horoz dövüşü görülen yegâne sanatçılar değildir. Ancak konu sınırlılığı gözetildiğinden araştırma kapsamında örneklem olarak tercih edilmişlerdir.

Bu bağlamda horoz dövüşleri için söz konusu inançsal tasarımların bir tezahürü olduğu ve Türklerin İslamiyet'i seçmelerinden sonra tamamen gelenek haline gelerek günümüze kadar varlığını sürdürmüş olan bir ritüel olduğu söylenebilir. Ayrıca horoz dövüşlerinin günümüz ressamlarının eserlerinde kültürel kökenine koşut bir biçimde yer alması, günümüzde gelenek halini almış eski bir ritüelin, halk yaşamındaki kültürel devamlılığını göstermesi açısından da oldukça önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- AKALIN, L. Sami, *Türk Folklorunda Kuşlar*, Halk Kültürleri Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1993.
- ATALAY, Besim, *Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1992.
- ATASOY, Fatih, YÜCEER ÖZKUL, Banu, ÖZBAŞER, Fatma Tülin, "Türkiye'deki Aseel Horoz ve Tavuklarda Bazı Morfolojik Özellikler", *Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt 56, Sayı 2, Ankara 2016, ss. 56-62.
- BOZYİĞİT, Fuat, "Kültürümüzde Horoz", *Bilgi: Bilim ve Kültür Dergisi*, Sayı 3, Ankara 1996, ss. 116- 127.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Halime Oya, *Cumhuriyet Dönemi Türk Resminde Horoz İmgesi Üzerine Çağdaş Yorumlar*, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2016.
- ÇATALBAŞ, Resul, "Türklerde Hayvan Sembolizmi ve Din İlişkisi", *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi (Turan-Sam)*, Cilt: 3, Sayı: 12, Kars 2011, ss. 53.
- ÇORUHLU, Yaşar, *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul 2011.
- DALKIRAN, Ahmet, *Çağdaş Türk Resminde Şamanist Etkiler*, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2010.
- DALKIRAN, Ahmet, "Türk Kültür ve Sanatındaki Horoz/Tavuk Sembolizminin Çağdaş Resim Sanatındaki Yansımaları", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:37, Yıl: 2017, ss. 336- 348.
- DALKIRAN, Ahmet, "Çağdaş Türk Resminde Hayvan Mücadele Sahneleri", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2018, Sayı:19, ss. 1- 31.
- DOĞAN, Ahmet Selim, "Türk Kültüründe ve Erzurum Erkek Barlarında Tavuk (horoz) Motifi", *Ekev Akademi Dergisi*, Sayı: 57, Erzurum 2013, ss.450-454.
- KALAFAT, Yaşar, *Türk Halk İnançlarında Hayvan Üslubunda Mitolojik Devirdayım-III*, Berikan Yayınevi, Ankara 2016.

ELEKTRONİK KAYNAKÇA

- SANAL-1, Özlem İnay Erten ile söyleşi (16 Ekim 2009),
<http://www.onayakbas.com/erten2009Ekim.html>, 16.12.2018.

GÖRSEL KAYNAKÇA

- Görsel-1. Ögel, Bahaeddin. *Türk Kültür Tarihine Giriş V*, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1984.
- Görsel-2. <https://tr.pinterest.com/pin/411375747191832497/>, tarih: 16.12.2018.

- Görsel-3. Dalkıran, A. (2017). "Türk Kültür ve Sanatındaki Horoz/Tavuk Sembolizminin Çağdaş Resim Sanatındaki Yansımaları", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı:37, s.336-348
- Görsel-4. <http://www.beyazart.com/sanatci/Cevat-Dereli>, tarih: 25.07.2018.
- Görsel-5. <http://yorumluyorum.blogcu.com/metin-eloglu-1927-11-101985/598703>, tarih: 30.09.2018.
- Görsel-6. <https://tr.pinterest.com/pin/188236459399830341/?lp=true> 10.12.2018.
- Görsel-7. <http://www.onayakbas.com/eserler.html>, 10.12.2018
- Görsel-8. <http://www.rcmuzayede.com/index.php?p=eserDetay&kat=12728>, tarih: 14.12.2018.
- Görsel-9. <https://sanatyapiti.com/galeri/sandik-ve-oy-pusulasi-chest-and-ballot-tuval-uzeri-yagli-boya-murat-havan>, tarih: 29.12.2018.

